

Література

1. Соколюк Л. Д. Проблема національного стилю в Українському мистецтві першої третини ХХ ст. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2002. №4. С. 16–27.
2. Мельникова У. П. Концепція національного мистецтва у художній практиці 1920-х років крізь призму вітчизняного мистецтвознавства. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2004. № 8. С. 66–77.
3. Павловський В. Василь Григорович Кричевський. Життя і творчість : монографія. Нью-Йорк : Вільна Академія наук у США, 1974. 175 с.
4. Петровская Г. В. Художественный знак – художественный образ – художественная коммуникация. Вестник Вятского государственного университета. 2012. С. 146–148.
5. Никитина И. П. Философия искусства : учеб. пособие. Москва : Омега-Л, 2010. 559 с.
6. Ковпаненко Н. Нарбут Георгій Іванович. Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України: біографічний довідник. Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. Ч. 2. С. 76–83.
7. Врона И. Пути современного украинского искусства. Революция и культура. 1928. № 13. С. 60–62.
8. Забочень М. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці : альбом-каталог. Київ: Криниця, 2000. 505 с.
9. Максим'юк Т. І., Дерун Л. В. Малюнки до українських народних пісень. Підбірка листівок : каталог. Одеса: ОКФА, 1996. 23 с.
10. Ковтун В. Українське мистецтво у старій листівці : альбом-каталог. Коломия: Вік, 2003. Вип. 1. 114 с.
11. Станкевич М. Є. Українські витинанки : каталог. Київ : Наукова думка, 1986. 123 с.
12. Шевченко Є. І., Корнієнко В. І. Українська витинанка : альбом-каталог. Київ: Народні джерела, 2013. 112 с.
13. Селівачов М. Лексикон української орнаментики : довідник. Київ : Редакція вісника Ант, 2005. 399 с.
14. Антонович Д. Український орнамент. Українська культура: лекції/ за ред. Д. Антоновича. Київ : Либідь, 1993. С. 385–404.

References

1. Sokoliuk L. D. (2002). The problem of national style in the Ukrainian art of the first third of the twentieth century. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 4, 16–27 [in Ukrainian].
2. Melnykova U. P. (2004). The concept of national art in the artistic practice of the 1920s through the prism of national art studies. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 8, 66–77 [in Ukrainian].
3. Pavlovskiy V. (1974). Vasily Grigorovich Krichevsky. Life and creativity. Niu-York : Vilna Akademiia nauk u SSHA [in English].
4. Petrovskaya G. V. (2012). Artistic sign - artistic image - artistic communication. *Vestnik Vyatskogo gosudarstvennogo universiteta*, 146-148 [in Russian].
5. Nikitina I. P. (2010). Philosophy of Art. Moskva : Omega-L [in Russian].
6. Kovpanenko N. (2005). Narbut Georgy Ivanovich. Prominent figures of the science and culture of Kiev in the historical and ethnographic movement of Ukraine. Kyiv : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
7. Vrona I. (1928). Ways of contemporary Ukrainian art. *Revolutsiya i kul'tura*, 13, 60–62. [in Russian].
8. Zaboichen M. (2000). To remember the native land: Ukraine in an old postcard. Kyiv : Krynytsia [in Ukrainian].
9. Maksymiuk T. I., Derun L. V. (1996). Drawings for Ukrainian folk songs. Selection of postcards. Odesa : OKFA [in Ukrainian].
10. Kovtun V. (2003). Ukrainian art in an old postcard. Kolomyia : Vik [in Ukrainian].
11. Stankevych M. I. (1986). Ukrainiansilhouette. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
12. Shevchenko Ye. I., Korniienko V. I. (2013). Ukrainiansilhouette. Kyiv : Narodni dzherela [in Ukrainian].
13. Selivachov M. (2005). Lexicon of Ukrainian ornamentik. Kyiv : Redaktsiia visnyka Ant [in Ukrainian].
14. Antonovych D. (1993). Ukrainian ornamentik. Ukrainian culture: lectures. D. Antonovych (Ed.). Kyiv : Lybid [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.10.2018 р.

УДК 78:7.079

Яковлев Олександр Вікторович
доктор культурології, доцент,
професор кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID ID 0000-0002-5881-0861
yalikdeveloper@gmail.com

ЦИФРОВІ ВИМІРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Мета дослідження - визначити основні вектори соціокультурних змін, що відбуваються в сучасній музичній культурі під технічним впливом цифрової революції. **Методологія** дослідження обумовлена тим, що дана робота має виражений міждисциплінарний характер, з використанням інструментарію сучасної культурології, економіки, мистецтвознавства і соціології. **Науковою новизною** статті є концентрація уваги не лише на мистецьких процесах, конкретних практиках музичного життя, але й на сутнісних властивостях медіа-простору, в умовах якого вони існують. Вивчення нового медіа-середовища - інтернету, технічних комунікативних можливостей, що надані цифровою епохою у взаємодії з музичною культурою, стає одним з центральних принципів даного дослідження. **Висновки.** Саме сукупністю особистих виборів всіх учасників музичного життя в підсумку визначається пропорційне співвідношення та творчий шлях всіх сегментів музичного простору, що розвиваються за різними сценаріями, а, відповідно, й загальний результат здійснення цифрової революції у світі музичної культури. Сьогодні, коли завдяки досягненням цифрової революції більшість соціокультурних завдань все успішніше вирішуються в мережевому просторі, нові перспективи та потенційні напрямки розвитку відкриваються перед суспільством, перед сучасною «інформаційною» цивілізацією. Такі ж саме потенційні шляхи розвитку пропонуються й простору музичної культури: шлях «згортання» мережевої «свободи», посилення контролю і ієрархічного регулювання мистецтва; шлях повного хаосу, мережевої «анархії» і

безвідповідальності; рух в напрямку того, що має перспективи стати загальнопланетарним глобальним громадянським суспільством, яке вкорінене до цифрової мережі, але здатне активно, відповідально і творчо виробляти, інтерпретувати та засвоювати продукцію музичного мистецького середовища.

Ключові слова: музична культура; культурний простір; цифрова революція; інформаційне суспільство; мережевий простір.

Яковлев Александр Викторович, доктор культурологии, доцент, профессор кафедры искусствоведческой экспертизы Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Цифровые характеристики трансформации музыкальной культуры конца XX - начала XXI века

Цель исследования - определить основные векторы социокультурных изменений, происходящих в современной музыкальной культуре под техническим воздействием цифровой революции. **Методология** исследования обусловлена тем, что данная работа имеет выраженный междисциплинарный характер, с использованием инструментария современной культурологии, экономики, искусствоведения и социологии. **Научной новизной** статьи является концентрация внимания не только на художественных процессах, конкретных практиках музыкальной жизни, но и на собственно свойствах медиа-пространства, в условиях которого они существуют. Изучение новой медиа-среды - интернета, технических коммуникативных возможностей, которые предоставлены цифровой эпохой во взаимодействии с музыкальной культурой, становится одним из центральных принципов данного исследования. **Выводы.** Именно совокупностью личных выборов всех участников музыкальной жизни в итоге определяется пропорциональное соотношение всех сегментов музыкального пространства, которые развиваются по разным сценариям, а, соответственно, и общий результат осуществления цифровой революции в мире музыкальной культуры. Сегодня, когда благодаря достижениям цифровой революции большинство социокультурных задач все успешнее решаются в сетевом пространстве, новые перспективы и потенциальные направления развития открываются перед обществом, перед современной «информационной» цивилизацией. Такие же потенциальные пути развития предлагаются и для пространства музыкальной культуры: путь «свертывания» сетевой «свободы», усиление контроля и иерархического регулирования искусства; путь полного хаоса, сетевой «анархии» и безответственности; движение в направлении того, что имеет перспективы стать общепланетарным глобальным гражданским обществом, которое укоренено в цифровой сети, но способно активно, ответственно и творчески производить, интерпретировать и усваивать продукцию музыкальной художественной среды.

Ключевые слова: музыкальная культура; культурное пространство; цифровая революция; информационное общество; сетевое пространство.

Yakovlev Olexander, doctor of cultural studies, associate professor, professor of the department of art history expertise of the National Academy of Culture and Arts

Digital Characteristics of the Transformation of Musical Culture by the End of the XX - the Beginning of the XXI Century

The purpose of the article is to determine the main vectors of sociocultural changes occurring in modern musical culture under the technical influence of the digital revolution. **The methodology** is based on the fact that this work has a pronounced interdisciplinary character, using the tools of modern culturology, economics, art history, and sociology. **The scientific novelty** of the article is to focus not only on the artistic processes, specific practices of musical life but also on the actual properties of the media space in which they exist. The study of the new media environment - the Internet, technical communicative capabilities that provided by the digital era in conjunction with the musical culture, is becoming one of the central principles of this study. **Conclusions.** It is a combination of personal choices of all participants in a musical life that ultimately determines the proportional ratio of all segments of the musical space, which develop according to different scenarios, and, accordingly, the overall result of the digital revolution in the world of musical culture. Today, when, thanks to the achievements of the digital revolution, most sociocultural tasks are being solved more successfully in the network space, new perspectives and potential directions of development are opening up for society, for the modern "informational" civilization. The same potential paths of development are proposed for the space of musical culture: the way of "curtailing" the network "freedom", strengthening the control and hierarchical regulation of art; the path of complete chaos, network "anarchy" and irresponsibility; a movement in the direction of the potential to become a planetary global civil society that is rooted in the digital network, but is able to actively, responsibly and creatively produce, interpret and assimilate the products of the musical artistic environment.

Key words: musical culture; cultural space; the digital revolution; information society; network space.

Актуальність теми дослідження. Світ мистецтва і технологічний розвиток людства – сфери досить віддалені в суспільній свідомості одна від одної. Але сучасна техногенна цивілізація практично не передбачає наявності соціокультурних просторів не охоплених дією технічного прогресу, а на багато видів мистецтва, у тому числі музичне мистецтво, розвиток технологій вже багато часу впливає вельми суттєво, якщо не визначально. Технологічний розвиток суспільства не одноразово радикально змінював музичний світ. Так, винахід в кінці XIX століття звукозапису став серйозною віхою розвитку музичної культури, що потягнуло за собою глибинні зміни в соціокультурному побутуванні музики (механізмах продажу і споживання), а згодом в її внутрішніх, мистецьких засадах. Поява радіо і телебачення запустила процес нових змін, які йшли також напрямком від соціокультурних умов до художніх, що остаточно сформувало культурний ландшафт, константний для музичного світу більшої частини XX століття.

Сучасна, початку XXI століття, музична культура опинилася в черговій переломній точці, оскільки відбувається наступна суспільна трансформація, пов'язана з новими технічними проривами, яка отримала узагальнену назву «цифрова революція». За масштабом свого впливу на простір музики ця революція на даний момент часу постає настільки фундаментальною і значущою, що, безумовно, заслуговує самого уважного наукового вивчення. Актуальність даного дослідження обумовлена вже лише тим, що аналіз і систематизація відповідних процесів може вказувати напрямок керованих змін, які необхідні для утримання рівноваги у часто дійсно нестабільній соціокультурній ситуації, що неминує породжується глибинними суспільними трансформаціями.

Мета роботи - виокремити і сформулювати основні вектори соціокультурних змін, що відбуваються в сучасній музичній культурі під технічним впливом цифрової революції.

Методологія дослідження. Для того, щоб вирішити поставлені завдання в цілому, в роботі аналізується широке коло, джерел, щодо процесів, що відбуваються в сучасній цифровій музичній

культури. Головне джерело матеріалу надає саме музичне життя, яке розгортається в сьогоднішньому соціокультурному мережевому просторі: музичні мережеві ресурси, нові музичні медіа, блоги і форуми, інтернет-проекти та ініціативи, що мають глобальний і локальний, масовий і унікальний характер або мають відношення лише до окремих жанрів, авторів, музичних колективів.

Всебічний аналіз відповідного матеріалу лежить в основі теоретико-методологічної бази дослідження. При цьому застосована методологія в першу чергу обумовлена тим, що дослідження має виражений міждисциплінарний характер, з використанням інструментарію сучасної культурології, економіки, мистецтвознавства і соціології. Важливим, з точки зору методології даного дослідження, є також концентрація уваги не лише на мистецьких процесах, конкретних практиках музичного життя, але й на сутнісних властивостях медіа-простору, в умовах якого вони існують. Вивчення нового медіа-середовища - інтернету, технічних комунікативних можливостей, що надані цифровою епохою, прагнення визначити їх взаємодію з музичною культурою, стає одним з центральних методологічних принципів даного дослідження.

Стан наукової розробки проблеми. Досить непогано вивченою наукою є сфера, пов'язана з соціологією музики, з дослідженням різних соціокультурних практик та інституцій на різних етапах розвитку музичної культури, особливо ХХ століття. Це дослідження від класичних праць Т. Адорно [1], які стали базовими щодо проблем соціології музики, до робіт С. Фріта [10], який вивчає соціально-ідеологічні сенси окремих жанрів і розробляє концепцію індустріалізації музики та від досліджень соціології «попа» Е. Гудвіна, Б. Лонгхерста, К. Негуса до розвідок Н. Лебрехта, що розкривають принципи соціокультурного устрою академічного музичного світу. В останні десятиліття особливе місце в соціології музичної культури займає вивчення так званої музичної індустрії, розгляд культурного процесу крізь призму того, що відбувається в потужних бізнес-структурах, які існують всередині музичного світу (Д. Пассман, Ф. Котлер та Д. Шефф).

Іншою добре розробленою областю, що має безпосереднє відношення до цієї роботи, - дослідження соціокультурного простору інформаційного суспільства. Проголошена цифрова епоха, безумовно, не повністю тотожна інформаційній, хоча деякі дослідники, як, наприклад, М. Кастельс, фактично ставлять між ними знак рівності. Дійсно, більшість соціокультурних процесів, які спровоковані, на перший погляд, лише розвитком цифрових технологій, добре вкладаються у моделі, що розроблені теоретиками інформаційного суспільства ще до виникнення цифрового буму кінця ХХ століття. Д. Гелбрейт, М. Кастельс [2], Д. Нейсбіт, Е. Тоффлер [5], Ф. Фукуяма [6], які описують загальні принципи «інформаційної» концепції, також сформували дуже істотний внесок у формування базових основ дослідження музичної культури сучасності.

Важливими також є дослідження механізмів функціонування авторського законодавства в цифрову епоху на правовому та соціокультурному рівнях. Особливе значення для цієї роботи, мають також наукові праці, авторів що вивчали феномен масової культури (Ж. Бодріяр, Х. Ортега-і-Гассет, К. Ясперс, інші). Нарешті, надзвичайно важливі для дослідження роботи, що присвячені безпосередньо соціокультурному життю музики в епоху «цифри». Серед них, наприклад, колективна праця під редакцією С. Фріта і М. Маршалла про музичний копірайт [10], роботи М. Мейсона і Д. Беррі про цифрове «піратство» [9], Г. Джонса щодо занепаду фізичних носіїв музики [8]. Таким чином, питання щодо впливу технологічного прориву цифрової революції на соціокультурне буття музики, досить активно розробляється в сучасній гуманітаристиці.

Виклад основного матеріалу. За влучним висловом М. Маклюєна, «момент зустрічі засобів комунікації - це момент свободи і визволення з буденного трансю та заціпеніння» [3, 67]. Сьогоднішнє зіткнення культурних реальностей, сформованих різними технологіями і, зокрема, багатьма технічними засобами, цілком успішно вивело з буденного стану не тільки дослідників, але й безпосередніх учасників музичного життя, які переосмислили багато з традиційних практик і підходів, надавши тим самим можливості переосмислення становища речей, що здавалися звичними та природними в музичній культурі протягом вже багатьох років. Висновки такого переосмислення сьгодні являють собою особливу цінність - адже саме на таких біфукарційних етапах вирішуються шляхи розвитку музичної культури майбутнього, сценарії змін, можливі засоби впливу на напрям її подальший рух музичного мистецтва.

Вплив цифрової революції на таку частину художньої творчості як музика надзвичайно значний - у цій сфері існує безліч власних актуальних тем, що становлять велике поле для дослідження: виникнення нових стилістик, нові інструментальні можливості створення музики, загроза «автоматизації» мистецького процесу і т.д. «Музика реалізується в музичному житті, але музичне життя суперечить музиці» [1, 108] - зазначив ще в середині ХХ століття Т. Адорно. З того часу, як простір музичного життя став асоціюватися з діяльністю інститутів комерційної музіндустрії, подібна думка стала певною мірою загальноприйнятною. Два заявлені простори - світ соціокультурного побутування музики і світ її існування як виду мистецтва - безсумнівно перебувають у постійних взаємодіях і взаємовпливах. Розвиваючись у межах соціокультурних інституцій, постійно відчуваючи на собі вплив суспільних практик і норм, музичне мистецтво виявляється надзвичайно від них залежним. Те, якими будуть ці інституції, практики та норми в майбутньому, наскільки сприятливим середовищем вони ви-

являться для мистецтва, значною мірою визначить сутність музики майбутнього - саме тому вивчення підстав соціокультурного функціонування музичної культури є важливим сьогодні.

Звичайно, дія соціокультурних механізмів у різних стилєвих фрагментах музичного світу має свою специфіку, однак, особливо в ХХІ столітті, соціально-економічне життя різних музичних сфер часто спрямовується одними музичними інституціями (великими музичними корпораціями). Але трансформації, що відбуваються в сучасному музичному просторі під впливом цифрових технологій, зачіпають без виключення всі галузі музичної культури. Ті новітні явища та засоби комунікації, що раніше могли б здатися істотними, скажімо, лише для рок або поп культури, вже підхоплюється академічним середовищем, і навпаки.

Самі терміни «цифрова революція» (digital revolution) і наступна за нею «цифрова епоха» (digital age) набули широкого поширення в кінці ХХ століття. З одного боку, цифрова революція розуміється як масштабний технологічний стрибок, пов'язаний з виникненням цифрових (які використовують для обміну даними дискретні значення) технологій, що стали ключовим фактором стрімкого розвитку складної електроніки та обчислювальних машин. З іншого боку цифрова революція розглядається як явище соціокультурне, що має під собою глибинні культурні і суспільні зміни, які спровоковані входженням нових технологій (головним чином, комп'ютерних та мережєвих) у повсякденне життя світу. Суто в технологічному сенсі цифрова революція зародилася ще в середині ХХ століття, відколи були створені перші обчислювальні пристрої, які працювали з даними у системі «двійкового» цифрового коду. З точки зору соціокультурних позицій, цифрова епоха - явище не визначене жорстко-хронологічно, оскільки цей процес розгортається поступово, у різні періоди часу стаючи реальним для окремих національних, соціальних і культурних груп людства. Що стосується світу музичного мистецтва як окремої культурної сфери, то для музики цифрова епоха технологічно наступила в кінці 1970-х років разом зі створенням перших зразків цифрового аудіо, а фактично ствердилася приблизно в середині 90-х років ХХ століття, коли сформувалися умови вільного обігу цифрових аудіозаписів в інтернет просторі.

Тут важливо відзначити, що цифрова революція і цифрова епоха, часто асоціюється з появою інтернету і відповідних технологій. Інтернет - дійсно ключова цифрова технологія за своїм соціокультурним впливом - не випадково, за М. Кастельсом, сучасний світ нерідко називають Галактикою Інтернет [2], що прийшла на зміну Галактиці Гутенберга М. Маклюєна [3]. Традиційні географічні підходи до соціокультурних явищ виявилися безсилими, коли мова йде про всесвітній, безмежний простір цифрової Мережі. Процеси соціокультурної трансформації, які відбуваються в сучасній музичній культурі - стали глобальними і одночасними для безлічі людей з різних куточків планети. Там, де рівень проникнення цифрових технологій стає достатнім для запуску серйозних суспільних змін, музична культура практично відразу входить до простору глобальних процесів.

Стрімкий технологічний розвиток останніх десятиріч не просто надав сучасному світові нові можливості, він спровокував глибинні трансформації культури і суспільства, змінивши звичні норми і мистецькі практики. Певним чином дещо специфічний устрій музичного простору останнього століття, зробив музичний світ особливо сприйнятливим до впливу мережєвих технологій. Це виявилось наслідком особливої чутливості мистецтва до глибинних громадських і культурних змін, в зв'язку з чим М. Маклюєн, наприклад, стверджував, що «у визначенні, аналізі та розумінні життя форм і структур, створених електричною технологією, тепер ніяк не обійтиса без митця» [3, 77]. В музичній культурі трансформації, що відбуваються протягом останніх років, проступають з такою надзвичайною наочністю, ніби спеціально покликані продемонструвати у загостреному вигляді всі перспективи та протиріччя цифрової доби. Такі, здавалося б, суто технічні досягнення цифрової цивілізації, як розвиток цифрових аудіоформатів, створення мережєвого інформаційного простору, розквіт файлообмінних сервісів, досить несподіваним чином народили в музичній культурі особливу ситуацію.

Торкаючись, на перший погляд, лише окремих, специфічних сторін музичного життя, новітні технології спровокували в мистецтві справжній соціокультурний переворот. Вони надали можливість виникненню некерованої системи публікації та поширення музики, створивши інфраструктуру вільного музичного споживання, що може існувати поза межами традиційної музичної економіки. Цифрові технології зламали фундаментальні підстави старої системи соціокультурного функціонування музики, поставивши під питання всі домінуючі механізми, правила і норми. Сталий принцип ієрархічного управління культурним процесом музичними корпораціями, фундаментальні основи їх діяльності, виявилися мало прийнятними для нової, «цифрової» культури, яка розвивається всередині демократичного комунікативного інтернет простору.

Процес освоєння нової технологічної реальності і пошуку нових соціокультурних моделей, здатних стати основою музичної культури майбутнього, триває надзвичайно активно. Саме нові моделі соціальної взаємодії, що зародилися всередині музичної культури останніх років, дають надію на те, що цифрова революція може стати силою, що не тільки породжує суперечності, а й ефективно вирішує їх. Цифрова музична епоха виявилася здатною створювати нові, поза-ієрархічні системи соціокультурного функціонування музики, які народжуються з горизонтально-мережєвої взаємодії людей. При цьому формування цієї нової горизонтальної системи надало можливості для вирішення не

тільки нових, але й багатьох колишніх протиріч, іноді навіть шляхом послаблення авторського законодавства.

Розвивається також зворотній процес розробки можливості контролювати та регулювати процеси в новому мережевому інформаційному просторі. Оскільки досить деструктивний, потенційно загрозливий шлях розвитку цифрової музичної культури пролягає через домінування безконтрольних тенденцій, що погрожує остаточному руйнуванню системи музичних ієрархій і перемоги простору повної мережевої свободи стосовно дотримання авторських прав, що може зруйнувати цивілізований музичний світ у формах беззаконня і безладдя. Масове поширення безконтрольного розповсюдження і споживання музичного продукту на фоні неможливості упорядкування безмежного музичного мережевого простору – характеристики, дія яких достатня для руйнування музичної інфраструктури взагалі та колапсу професійної музичної творчості, панування безсистемної діяльності любителів-ентузіастів.

Висновки. Саме сукупністю особистих виборів всіх учасників музичного життя в підсумку визначається пропорційне співвідношення та творчий шлях всіх сегментів музичного простору, що розвиваються за різними сценаріями, а, відповідно, й загальний результат здійснення цифрової революції у світі музичної культури. Ті ж саме фактори - рівень розуміння процесів, що відбуваються і сукупність індивідуальних виборів людей - визначатимуть й особливості становлення цифрової, інформаційної епохи для соціокультурного простору у цілому. Трансформація соціокультурного поля функціонування музичного мистецтва є в цьому ракурсі яскравим, але лише окремим відображенням трансформаційних зрушень, актуальних щодо всього суспільного простору, що охоплює основи соціокультурного устрою світу. У нових мінливих умовах сталий соціокультурний порядок, що тривалий час забезпечувався певною соціально-підприємницькою ієрархією, виявляється нестабільним та небезпечно мінливим. У світі, де ствердилася мережева свобода і виникли принципово нові можливості для взаємодії, колишні соціальні інституції все частіше починають поступатися в ефективності новим моделям прямої горизонтальної самоорганізації особистостей, новим підприємницьким напрямкам інформаційної доби.

Сьогодні, коли завдяки досягненням цифрової революції більшість соціокультурних завдань все успішніше вирішуються в мережевому просторі, нові перспективи та потенційні напрямки розвитку відкриваються перед суспільством, перед сучасною «інформаційною» цивілізацією. Такі ж саме потенційні шляхи розвитку пропонуються й простору музичної культури: шлях «згортання» мережевої «свободи», посилення контролю і ієрархічного регулювання мистецтва; шлях повного хаосу, мережевої «анархії» і безвідповідальності; рух в напрямку того, що має перспективи стати загальнопланетарним глобальним громадянським суспільством, яке вкорінене до цифрової мережі, але здатне активно, відповідально і творчо виробляти, інтерпретувати та засвоювати продукцію музичного мистецького середовища.

Література

1. Адорно Т.В. Избранное: Социология музыки. Москва; Санкт-Петербург, 1998. 445 с.
2. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе. Екатеринбург: У-Фактория, 2004. 328 с.
3. Маклюэн Г.М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека. Москва: «Гиперборея», «Кучково поле», 2007. 454 с.
4. Культурна політика в Україні у контексті світових трансформаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. / За ред. Подкопаєв В.П., Чернець В.Г.. Київ: ДАККиМ, 2001. 352 с.
5. Тоффлер Э. Третья волна. Москва: ООО «Издательство АСТ», 2004. 781 с.
6. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. Москва: АСТ, 2007. 588 с.
7. Шульгіна В.Д., Яковлев О.В. Синергетична парадигма простору культури: монографія до 50-річчя науково-педагогічної діяльності Валерії Шульгіної. Київ: НАККиМ, 2014. 398 с.
8. Jones G. Last Shop Standing: Whatever Happened to Record Shops? London: Proper, 2010. 346 p.
9. Mason M. The Pirate's Dilemma: How youth Culture Is Reinventing Capitalism. New York: Free Press, 2008. 276 p.
10. Music and Copyright. Edited by Frith S. & Marshall L. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004. 224 p.

References

1. Adorno T.V. (1998). Izbrannoe: Sotsiologiya muzyki. Moskva; SPb [in Russian].
2. Kastels M. (2004). Galaktika Internet: Razmyishleniya ob Internete, biznese i obschestve. Ekaterinburg: U-Faktoriya. [in Russian].
3. Maklyuen G. M. (2007). Ponimanie Media: Vneshnie rasshireniya cheloveka. Moskva: «Giperboreya», «Kuchkovo pole.» [in Russian].
4. Kulturna politika v Ukraini u konteksti svitovih transformatsiynih protsesiv: Materiali mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferentsiyi. (2001). Kiyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].
5. Toffler E. (2004). Tretya volna. Moskva: ООО «Izdatelstvo AST» [in Russian].
6. Fukuyama F. (2007). Konets istorii i posledniy chelovek. Moskva: AST [in Russian].
7. Shulgina V.D., Yakovlev O.V. (2014). Sinergetichna paradigma prostoru kulturi: monografiya do 50-richchya naukovo-pedagogichnoyi diyalnosti Valeriyi Shulginoyi. Kiyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
8. Jones G. (2010). Last Shop Standing: Whatever Happened to Record Shops? London: Proper [in English].
9. Mason M. (2008). The Pirate's Dilemma: How youth Culture Is Reinventing Capitalism. New York: Free Press [in English].
10. Music and Copyright. Edited by Frith S. & Marshall L. (2004). Edinburgh: Edinburgh University Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 25.09.2018 р.